

MELIKA SALIHBEG BOSNAWI

SFINGA JEZIKA

*riječ o prevođenju **

Bismi'llâh

Ova riječ nastala je iz krvi, iz svake kapi krvi, iz svake crvene kapi krvi koja je protekla mojim žilama u toku pisanja najvećeg dijela ovih pjesama. Prva zima tisuću devetsto osamdest i druge godine, zašto baš ne bih rekla, baš onako kako se to zbivalo, dakle januarska i februarska smrznavica, reumatska krhkost podova moga potkrovnoga doma, dvadeset i dva stupnja Celziusova po rukama i samo trinaest pod nogama, i nigdje živoga stvora, ali neka punina u grudima, možda je riječ punoća punija, i možda je jednostavno previše bola a da ne bi bilo znanja, patnja je rodno mjesto svakoga nauka, i eto, ispisuje se ova zbirka, i svaka moja pjesma zna više nego ja, i to znanje, znanje koje navire kao bujica, i tek negdje pred kraj dosjetim se: pa to je ta Riječ, to čudo stvaranja, tek sad potpuno oživljena, čulna, i baš iz moga, baš iz moga maternjeg, baš iz moga maternjeg jezika.

I, evo, iz tog čuda ova riječ o prevođenju, gotovo da se zbog nje posumnja na ludost, ali onda saznam da je znanost lingvistička došla do istoga. Ali dok ona dođe ovdje do nas, ja ću ipak biti pomalo luda.

Rien. Ne sanjam, već sasma pri svijesti tražim. Koja će se riječ moga maternjeg jezika uteći tom sažetku odsustva (u prisuću) francuskoga *rien*? Ne treba odmah stati. Ne treba posumnjati u zdrav razum. Treba otkloniti taj umor prefiksacije. Treba ponoviti sa mnom (ne sumnjajući, dakako, u zdrav razum) to francusko *rien*. To odsustvo koje je gotovo gesta. Pomak ruke kojom se otklanja slika. Ništi nevoljan, ili nedostatan, ili pogrešan prizor. Gesta kojom se vraća na početak, gotovo uvijek na sam početak stvaranja. Gesta nalik zadržci ruke u zraku s gudalom koje tek što se nije sljubilo s djevičanskom požudom žica. Ona već titra, ta žica, u slutnji Thanatosa koji počiva u umoru prefiksacije.

Poslušam li filologe, onda je *rien* ništa moga jezika. Ali ovo ništa nije odsustvo. Nije ni *nothing* koje u sebi nosi uobraženost pojma. Ono francusko stoji ispred stvaranja, ovo englesko ništi otpor Bîtka. Pak ovo ništa moga jezika? Ono je usred. Ono je vodenički kamen, lišen pokretačke snage voda. Lišen djelatnog uzroka, zaustavljen namah

snagom trenutka.

Šta onda znaju filolozi? Možda je ponoć moga maternjeg jezika ono francusko *rien*. Ono svekoliko odsustvo što može biti vazda i prisustvo, i početak, i kraj. Ili, prosto, majka; čija se utroba oslobodila svoga bremena, jednom hitrom gestom, jednim trzajem, ali još uvijek plodna. Ili... Morala bih dugo tragati da bih mu, tom *rien*, našla dostojnu semantičku istoznačnicu u srcu moga maternjeg jezika. Ali navika i komotnost mogle bi posumnjati u moj zdrav razum. I onda bih se morala odveć potrošiti da ih uvjerim. Riječ govori isto i kad je ne razumijemo. Riječ odživi svoj život i kad je nedočujemo. Riječi se u kozmosu sparuju po drugim simpatijama no što je ova naša - filološka.

Il n'est plus, kaže Francuz nakon nečijeg pogreba. Pitanje je dobrog ukusa da li to uopće prevesti. Jer, "On je umro", odaje prostaka. Ili pak "Nema ga više", neznačicu. Ili... Pa da, sasma budna pitam: kako prevesti, čime, da li uopće prevoditi? Ostajem postidena pred Govorom čiji mi se jedan rukavac činio nekad nedostojnim. Malim. Neznanje nekako, znanje nipošto ne opravdava grijeh. Ispričavam se najprije mome rođenom jeziku. Nema malih jezika. Postoje samo mala osjećanja jezika. Slavim danas svoj maternji s pravom s kojim svoj slavi posjednik *riena* i onaj *nothinga* (hladnog ko sfinga).

Ima neke lingvističke pouke u propisu po kojem se obavlja islamska molitva. Ma u kojem dijelu svijeta vršena, ona je valjana samo ako je izgovorena jezikom Svetoga teksta. Doista, koliko bi to uopće bio prepoznatljiv smiso prenošen iz riječi (a ona je i zvuk i gesta, i osnova i potka, čulo ponajveć) arapskog jezika u neku drugu semantičku sredinu nakon stoljećâ filoloških prevođenja. Osim možda na način naše usporedbe ništa, *riena* i *nothinga*, odgonetanja tajne Jezika, mudrog ko sfinga.

(Sarajevo, veljače 1982)

* Ovaj esej nije bio učinkom neke konkretne prevodilačke prakse, već sasma neposrednog iskustva čuda svakog, pa i mog maternjeg, Bosanskog, jezika. Naumljen da bude završnica zbirke poezije NEBESKA DEVA, ili RUŽA TMICE, ili KAD SE PROBUDIŠ SEBI (ta zbirka je odmah dobila sva tri ova naslova), objavljen je najprije u zbirci pod prvim naslovom, i pod ranijim prezimenom Salihbegović, a potom pod drugim, tačnije u dvojezičnom izdanju RUŽA TMICE – ROSE OF DARKNESS, u izdanju Zid, Sarajevo 1995. Godine 2009. bit će i po treći put objavljen u zbirci eseja SKUPA. Na engleskom jeziku objavljen je u on-line međunarodnom književnom časopisu *Literary Magic*

<http://www.literarymagic.com/front/the-sphinx-of-tongue/>